

ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Trnavská cesta 52
P.O.BOX 45
826 45 Bratislava

Bratislava, 28. 4. 2022

Ochrana zdravia pri práci - rizikové práce a choroby z povolania v SR (Svetový deň bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci - 28. apríl 2022)

Pokračujúca pandémia ochorenia COVID-19 vplývala v roku 2021 aj na počet rizikových prác a výskyt chorôb z povolania v SR. Významne oproti predchádzajúcemu obdobiu vzrástol počet zamestnancov vykonávajúcich rizikovú prácu v odvetví zdravotníctva a sociálnej pomoci. Sledujeme najmä relatívne vysoký nárast počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce s expozíciou biologickým faktorom a tiež nárast počtu zamestnancov, ktorí vykonávajú rizikové práce s psychickou pracovnou záťažou. Rizikové práce spôsobené zvýšenou psychickou pracovnou záťažou sú typické najmä pre odvetvia zdravotníctva, sociálnej pomoci a školstva, v ktorých je zároveň zamestnaný aj najväčší podiel žien.

Ochrana zdravia pri práci je súčasťou verejného zdravotníctva; štátny zdravotný dozor v oblasti ochrany zdravia pri práci vykonávajú orgány verejného zdravotníctva - Úrad verejného zdravotníctva SR a regionálne úrady verejného zdravotníctva.

Rizikové práce v SR v roku 2021

(Zdroj: Centrálny register rizikových prác Úradu verejného zdravotníctva SR)

V roku 2021 vykonávalo na Slovensku rizikové práce 106 849 zamestnancov (z toho 25 567 žien). Oproti roku 2020 ich počet stúpol o 3 469 zamestnancov, z toho o 2 918 žien.

- Počet exponovaných zamestnancov v 3. kategórii bol 97 997 a v 4. kategórii to bolo 8 852 zamestnancov.
- Najviac zamestnancov bolo v roku 2021 exponovaných hluku, chemickým látkam a zmesiam, fyzickej záťaži, vibráciám a biologickým faktorom (napríklad baktérie, vírusy). Najvýznamnejšie zmeny nastali v poklese zamestnancov exponovaných hluku (o 1 427 zamestnancov) a v poklese zamestnancov exponovaných chemickým látkam a zmesiam (o 1 356 zamestnancov) a naopak v náraste počtu zamestnancov exponovaných biologickým faktorom (o 4 035 zamestnancov).
- Najväčší podiel žien (78,5 %) medzi zamestnancami vykonávajúcimi rizikové práce je v odvetví zdravotníctva a sociálnych služieb.
- Počet zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce s psychickou pracovnou záťažou oproti roku 2020 stúpol o viac ako 500 zamestnancov. Vysoké zastúpenie žien, ktoré vykonávajú rizikové práce s týmto faktorom, vyplýva z toho, že najviac rizikových prác

s faktorom psychická pracovná záťaž je v zdravotníctve, v oblasti sociálnej pomoci a v školstve, kde je zároveň zamestnaný aj najväčší podiel žien.

- Sledovanie rizikových prác podľa prevažujúcej ekonomickej činnosti poukázalo na významný nárast exponovaných zamestnancov oproti roku 2020 v oblasti zdravotníctva a sociálnej pomoci (nárast o 4 346 zamestnancov), čo súvisí hlavne s ochorením COVID-19 a celosvetovou pandémiou tohto ochorenia.

V ostatných odvetviach nezaznamenávame výraznejšie zmeny, najviac zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce pracovalo v priemyselnej výrobe (69 864 zamestnancov), v odvetví zdravotníctva a sociálnych služieb (14 200 zamestnancov) a v odvetví dopravy a skladovania (4 258).

Choroby z povolania v SR v roku 2021

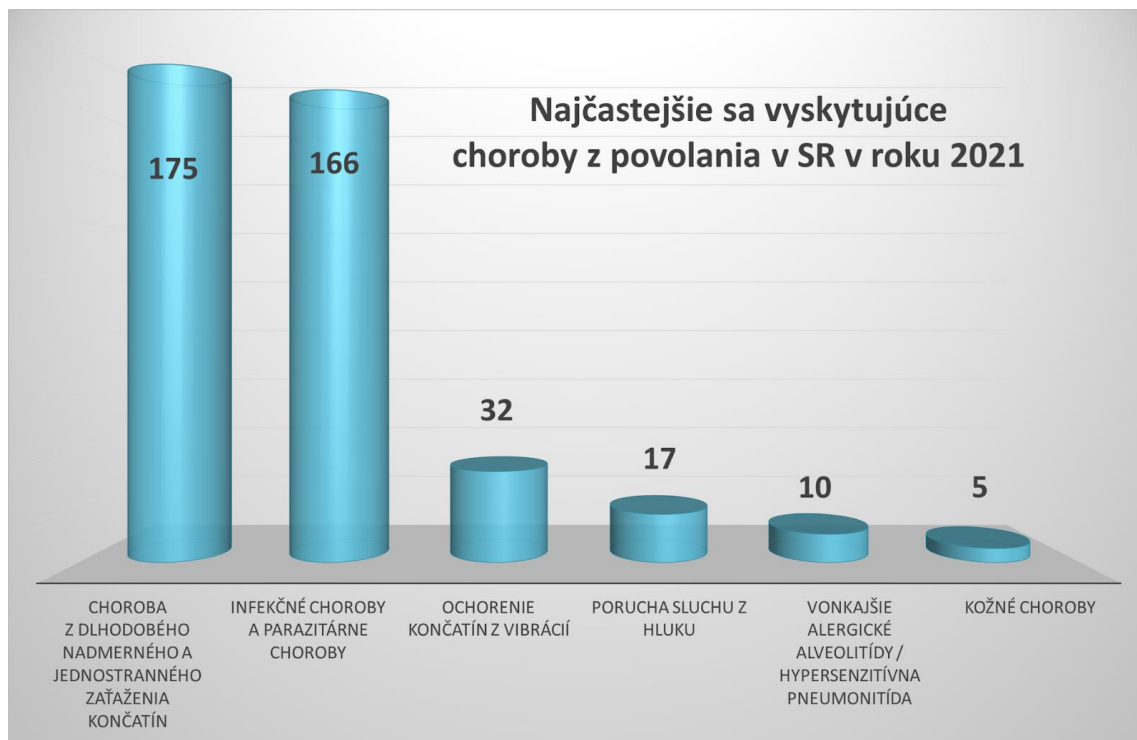
Posudzovaním poškodení zdravia, ktoré súvisia s prácou a môžu viesť k vzniku chorôb z povolania, sa zaoberajú špecializované pracoviská klinického pracovného lekárstva.

V roku 2021 bolo na Slovensku hlásených 423 chorôb z povolania, z toho bolo 267 chorôb z povolania hlásených u žien (63,1 %).

(Zdroj: Národné centrum zdravotníckych informácií - predbežná analýza)

Najčastejšie hlásené choroby z povolania v roku 2021:

1. **ochorenie končatín z dlhodobého nadmerného a jednostranného zaťaženia** bolo hlásené u 175 zamestnancov (41,4 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania v SR),
2. **prenosné a parazitárne ochorenia** boli hlásené u 166 zamestnancov (39,2 %),
3. **ochorenie končatín z vibrácií** bolo hlásené u 32 zamestnancov (7,6 %) zo všetkých hlásených chorôb z povolania v SR,
4. **porucha sluchu z hluku** bola hlásená u 17 zamestnancov (4 %),
5. **vonkajšie alergické alveolitídy - hypersenzitívna pneumonitída** bola hlásená u 10 zamestnancov (2,4 %),
6. **profesionálna bronchiálna astma** bola hlásená u 5 zamestnancov (1,2 %),
7. **profesionálne dermatózy** boli hlásené u 5 zamestnancov (1,2 %).

Na celkovom počte chorôb z povolania sa najväčšou mierou podieľali profesionálne ochorenia postihujúce podporno-pohybový systém a nervový systém zamestnancov vystavených pri práci dlhodobému, nadmernému a jednostrannému zaťaženiu horných končatín a profesionálne infekčné a parazitárne choroby v dôsledku pandemickej situácie v súvislosti s ochorením COVID-19.

Ochorenie horných končatín z vibrácií, porucha sluchu z hluku, profesionálne dermatózy a profesionálna bronchiálna astma boli v roku 2021 zastúpené v nižšom počte, pričom v rokoch 2020 a 2021 bol zaznamenaný výrazne stúpajúci trend v alergických ochoreniach postihujúcich pľúčne alveoly – hypersenzitívnych pneumonitídach.

Podľa odvetvovej klasifikácie ekonomických činností bol najvyšší výskyt chorôb z povolania v nasledujúcich odvetviach:

1. priemyselná výroba – 180 hlásených chorôb z povolania (42,5 % priznaných chorôb z povolania),
2. zdravotníctvo a sociálna pomoc – 164 hlásených chorôb z povolania (38,8 % priznaných chorôb z povolania),
3. ťažba a dobývanie - hlásených 33 chorôb z povolania (7,8 % priznaných chorôb z povolania),
4. poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov - hlásených 18 chorôb z povolania (4,3 % priznaných chorôb z povolania),
5. stavebníctvo - 10 hlásených chorôb z povolania (2,3 % priznaných chorôb z povolania).

Podľa profesií bol v roku 2021 najvyšší výskyt chorôb z povolania v celkovom počte 123 hlásený u kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov.

Podľa veku boli v roku 2021 najčastejšie chorobou z povolania postihnutí pracujúci medzi 55. – 59. rokom života, čo predstavuje 23,8 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania (v r. 2020 bolo 48,4 % hlásených vo vekovej skupine medzi 45. – 54. rokom života a v r. 2019 bolo hlásených 51,9 % vo vekovej skupine medzi 50. – 59. rokom života).

Podľa sídla organizácie, kde choroba z povolania vznikla, bol najvyšší počet chorôb z povolania v r. 2021 hlásený v Košickom kraji – 146 hlásení (34,5 % zo všetkých priznaných chorôb z povolania). V Banskobystrickom kraji bolo hlásených 111 chorôb z povolania (26,4 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania). Za rovnaké obdobie bolo v Žilinskom kraji hlásených 72 chorôb z povolania (17,0 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania) a v Trenčianskom kraji 36 chorôb z povolania (8,5 % zo všetkých priznaných chorôb z povolania). V Trnavskom kraji bolo hlásených 21 chorôb z povolania (4,9 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania) a v Bratislavskom kraji 14 chorôb z povolania (3,3 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania). V Prešovskom kraji bolo hlásených 14 chorôb z povolania (3,3 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania). Najnižší počet chorôb povolania v r. 2021 bol hlásený v Nitrianskom kraji, a to 9 chorôb z povolania (2,1 % zo všetkých hlásených chorôb z povolania).

Poškodenie podporno-pohybovej sústavy pri práci

Poškodenia podporno-pohybovej sústavy stále patria medzi najrozšírenejšie zdravotné problémy súvisiace s prácou v Európe. Na tento problém upozorňuje aj Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA) so sídlom v Španielsku, ktorá je informačnou agentúrou Európskej únie pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci.

Podľa agentúry EU-OSHA sa väčšina poškodení podporno-pohybovej sústavy súvisiacich s prácou časom zhoršuje. Zvyčajne neexistuje len jedna príčina poškodení podporno-pohybovej sústavy. Často ide o kombináciu rôznych rizikových faktorov, vrátane individuálnych faktorov. Na túto závažnú problematiku agentúra EU-OSHA upozorňuje aj vo svojej informačnej **kampani na roky 2020 - 2022: „Zdravé pracoviská znižujú záťaž“**.

Kampaň EU-OSHA na obdobie rokov 2020-2022 „Zdravé pracoviská znižujú záťaž“ sa komplexne zaoberá príčinami tohto pretrvávajúceho problému. Jej cieľom je šírenie informácií o tejto téme, podporovanie integrovaného prístupu k riadeniu tohto problému a poskytujú sa v rámci nej praktické nástroje a riešenia, ktoré môžu pomôcť na úrovni pracoviska. Na Slovensku je národným kontaktným miestom EÚ OSHA Národný inšpektorát práce.

Podrobné informácie EU-OSHA o poškodeniach podporno-pohybovej sústavy súvisiacich s prácou sú zverejnené na stránke <https://osha.europa.eu/sk/themes/musculoskeletal-disorders>.

Podrobné informácie vrátane príručky ku kampani sú uverejnené na stránke <https://healthy-workplaces.eu/sk>, <https://healthy-workplaces.eu/sk/tools-and-publications>.

**Odbor preventívneho pracovného lekárstva
Úradu verejného zdravotníctva v SR**